

Nümunəvi peşə standartı
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi
Müəssisələr  c n nümunəvi təlim standartı

Stividor

İngilis dilində adı: Stevedore

N: 9333-1-00197-01

Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Dünya Bankının birgə həyata keçirdiyi “Sosial M dafi nin İnkışafı” layihəsinin “ISCO 88/08-  uyğun t kmill şdirilm ş peşə standartlarının v  əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması” tapşırığı c r iv sində “GOPA Consultants” v  “SEFT Consulting” tərəfindən hazırlanmışdır.

Bakı
Fevral, 2011-ci il

İSTİFADƏ OLUNAN ANLAYIŞLAR

Bacarıq

Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.

Bacarıq səviyyəsi

Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:

Birinci bacarıq səviyyəsi

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövrü fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.

Birinci bacarıq səviyyəsinə daxil olan bəzi peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün ibtidai təhsili və ya əsas təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaq (ISCED üzrə 1-ci səviyyə) tələb oluna bilər. Bəzi işlər üçün isə iş yerlərində qısamüddətli təlimlər tələb oluna bilər.

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr ixtisası olmayan işçi qüvvəsini əhatə edir.

İkinci bacarıq səviyyəsi

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə bütün peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaqla (ISCED üzrə 2-ci səviyyə) əldə olunur. Bəzi peşələrdə ümumi orta təhsilin ikinci mərhələsini bitirmək zəruri hesab olunur (ISCED üzrə 3-cü səviyyə) ki, bura ixtisaslaşmış peşə təhsili və iş yerlərində həyata keçirilən təlim də daxil ola bilər. Müəyyən peşələr ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilk peşə-ixtisas təhsili almağı (ISCED üzrə 4-cü səviyyə) tələb edir. Bəzi hallarda isə iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi

Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsil bazasına əsaslanan təhsil müəssisələrində 1-3 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5b səviyyəsi). Azərbaycanda bu bacarıq səviyyəsinə uyğun təhsil adətən orta ixtisas təhsili müəssisələrində (kolleclər) verilir. Bəzi hallarda müvafiq sahə üzrə geniş iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən uzunmüddətli təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

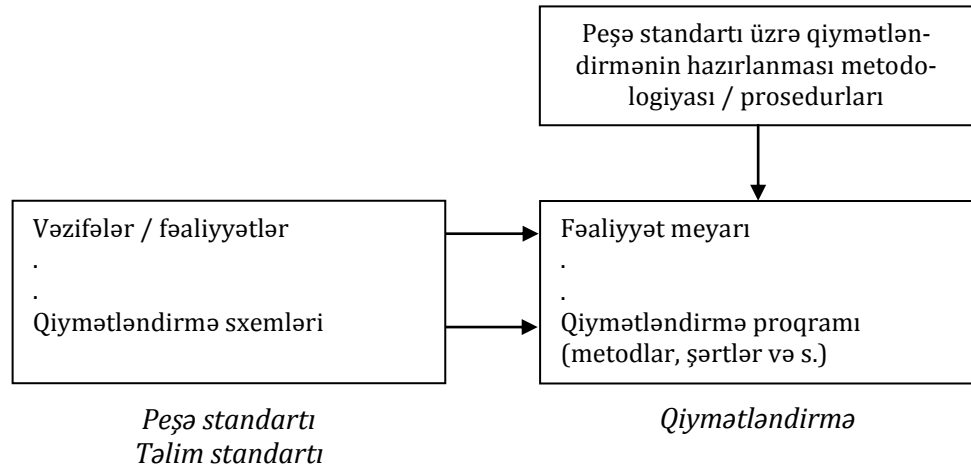
Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.

	<p><i>Dördüncü bacarıq səviyyəsi</i></p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsinə, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ali təhsil müəssisələrində birinci və ya daha yüksək elmi dərəcənin verilməsi ilə yekunlaşan 3-6 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5a səviyyəsi və ya daha yüksək səviyyə). Bu bacarıq səviyyəsi üçün Azərbaycanda adətən bakalavriat və daha yüksək təhsil pillələri uyğun gəlir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.</p>
Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştlər	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştlərə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştləri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştlər daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin tanınması	<p>Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi; • Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştlərin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi; • Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi; • Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştlər testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
Informal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştlərinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi).

	<p>O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. Informal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnir.</p>
İş	<p>Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).</p>
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimullar adlanır) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İradə: fəaliyyət meyilləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	<p>Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.</p>
Qiymətləndirmə metodu	<p>Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.</p>
Qiymətləndirmə paketi	<p>Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməli olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.</p>
Qiymətləndirmə sxemi	<p>Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həll etmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İşəgötürmə; • Karyera yüksəlişi; • Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi; • İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi. <p>Qiymətləndirməni planlaşdırma zamanı onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçirilməlidir, hansı hədəflər müəyyən edilməlidir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsəduyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirməsi; viii) Fərdi</p>

araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT)

Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə

Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.

Peşə standartı

Konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə əks etdirən normativ sənəddir. O, müvafiq səriştələr çərçivəsində işçinin bilik, bacarıq və vərdisləri nəzərə alınmaqla, onun əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə imkan verəcək konkret vəzifə öhdəliklərinin və fəaliyyətlərin siyahısını özündə ehtiva edir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər.

Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi

Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.

Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	<p>Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir.</p> <p>ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq; • Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq; • Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. <p>O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir.</p> <p>ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.</p>
Səriştə	<p>Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımi səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır.</p> <p>İş kontekstində istifadə olunan “Səriştə” anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhəfurlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir.</p> <p>Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.</p>
Təhsilin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCED)	<p>1970-ci illərin əvvəllərində UNESCO tərəfindən həm ayrı-ayrı ölkələrdə, həm də beynəlxalq səviyyədə təhsilə dair statistik məlumatların əldə olunması, toplanması və təqdim olunmasına xidmət edən bir vasitə kimi hazırlanmışdır. ISCED 1975-ci ildə Cenevrədə keçirilən Təhsilə dair Beynəlxalq Konfransda qəbul edilmiş və daha sonra 1978-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Ümumi Konfransında qüvvəyə minmişdir. Hazırda istifadə edilən təsnifat ISCED 2011-dir.</p>
Təlim standartı	<p>İş yerində vəzifə və fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri <i>səriştələri</i> (bilik, bacarıq və yanaşmaları, həmçinin əlavə ümumi səriştələri) təsvir edir. Bu səbəbdən, onlar fəaliyyət meyarları hesab edilir və aşağıdakı hallarda istifadə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istehsaldan ayrılmadan peşə təlimlərinin hazırlanması; • istifadəyə yararlı səriştələrin inkişaf etdirilməsi və təmin olunması üçün təlim institutları ilə müəssisələr arasında əlaqə; • peşə təlimləri üçün təhsil standartları və kurikulumların hazırlanması.
Vəzifə	<p>İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.</p>

MÜNDƏRİCAT

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI	8
A.1. İşə dair xüsusi məlumat	8
A.1.1. Əmək şəraiti	8
A.1.2. İşə qəbul tələbləri	8
A.1.3. Tabeçilik	8
A.1.4. Peşə standartları üçün məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	9
A.1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları	10
A.2. Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı	10
A.3. Səriştələr haqqında	12
A.4. Qiymətləndirmələr haqqında	12
B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ	13
B.1. Fəaliyyət meyarları	13
B.2. Qiymətləndirmə ilə bağlı resurslar	14
B.3. Qiymətləndirmə metodları	14
B.3.1. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi	14
B.3.2. Yazılı qiymətləndirmə	16
B.4. Nəticələrin qeydə alınması	19
C. NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI	20
C.1. Səriştələrin qısa təsviri	20
C.2. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat	24
C.2.1. Təlimin növləri	24
C.2.2. Təlimin istiqaməti	24
C.2.3. Əvvəlki təlimin tanınması	25
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak etmiş müəssisə nümayəndələrinin siyahısı	25
ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsi tərəfindən prosesin əlaqələndirilməsində iştirak etmiş şəxslərin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
İstinadlar	Error! Bookmark not defined.

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI

Stividor

Peşənin qısa təsviri

Stividor gəmilərin təhlükəsiz və effektiv şəkildə yüklənməsi və boşaldılması, eləcə də yükün qəbul edilməsi və onun terminal obyektindən götürülməsi işlərini yerinə yetirir. O, həmçinin növbə ərzində doker-mexanizatorların işinə birbaşa nəzarət edir, kompleks normaları yerinə yetirir, yükəşirmə və yardımçı işlərin texnoloji xəritəyə və təhlükəsizlik texnikasının təlimatına uyğun yetinə yetirilməsinə, yanğından mühafizə qaydalarına əməl olunmasına, istehsalat sanitariyasının gözlənilməsinə nəzarət edir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	9333 (Stividor)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
ISCO 08-də işin kodu:	9333 (Stevedore)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
Hazırlanma tarixi:	Fevral, 2011-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Fevral, 2016-cı il

A.1. İŞƏ DAİR XÜSUSİ MƏLUMAT

A.1.1. ƏMƏK ŞƏRAİTİ

- İş əsasən açıq mühitdə meteoroloji şəraitə uyğun olaraq aparılır;
- İş gəmi limanlarında, konteyner terminallarında və gəmilərin yük bölməsində həyata keçirilir;
- İş saatları dəyişkəndir və iş qrafikinə ciddi şəkildə riayət olunmalıdır;
- Təhlükəli və ya dondurulmuş məhsullarla, soyuducularda və tozlu mühitdə işləyə bilər;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanun və digər müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunur.

A.1.2. İŞƏ QƏBUL TƏLƏBLƏRİ

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir;
- İşə qəbul olunarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçmək haqqında tibbi arayış (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrləri ilə nəzərdə tutulduğu hallarda) təqdim olunur.

A.1.3. TABEÇİLİK

Kimə tabedir: Yük terminalının rəisi və ya limanın dispetçerinə.

Kim ona tabedir: Növbə ərzində fəhlələr, doker mexanizatorlar, anbar rəisinin müavinləri, növbə mexaniki, növbə elektrik montyorları.

A.1.4. PEŞƏ STANDARTLARI ÜÇÜN MƏSULİYYƏT VƏ MÜSTƏQİLLİK SƏVİYYƏLƏRİ

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir	☒
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək	
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək) İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövri problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək İşçilərə rəhbərlik etmək Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək	
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Mürəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək	

A.1.5. KARYERA YÜKSƏLİŞİ VƏ SƏRBƏST MƏŞĞULLUQ İMKANLARI

- Təcrübə əldə etdikdən sonra rəis və ya liman dispetçeri vəzifəsinə yüksəlmək imkanı vardır;
- Stividorlar arasından kran sürücüləri və qaldırıcı maşınların operatorları seçilə bilər.

A.2. ƏSAS VƏZİFƏLƏRİN (V) VƏ VƏZİFƏLƏR DAXİLİNDƏ FƏALİYYƏTLƏRİN (F) SİYAHISI

V.1. İşə hazırlaşmaq:

- F.1.1. İş yeri ilə tanış olub, körpülərdə, terminaldakı nəqliyyat vasitələrinin (gəmi, vaqon, avtomaşın və s.) yerlərini dəqiqləşdirmək;
- F.1.2. Texnoloji proseslərdə və əməyin mühafizəsində pozuntular aşkar edərsə onların aradan qaldırılması üçün terminal rəhbərliyinə və yaxud da dispetçerə məlumat vermək;
- F.1.3. Sutkalıq yük planı, yükaşırama maşınlarının texniki vəziyyəti, nəqliyyat vasitələrinə vurulub, boşaldılan yüklər, onlardakı qalıq yüklər barəsində tam məlumat topladıqdan sonra növbəni qəbul etmək;
- F.1.4. “Naryad-Tapşırıq” tərtib etmək və doker-mexanizatorları görülməli işlərlə tanış etmək;
- F.1.5. Növbə heyətinin və doker-mexanizatorların işə buraxılmasına əsas verən vəsiqələri, iş geyimlərinin sazlığını yoxlamaq, əməyin təhlükəsizliyi və mühafizəsi üzrə təlimatlar vermək və ya verilməsini təmin etmək;
- F.1.6. İş sahəsini xəbərdaredici nişanlarla təmin etmək, briqadının iştirakı ilə texnoloji iş variantlarına, nəqliyyat vasitələrinə təcrübəli doker-mexanizatorlardan ibarət rəhbər və siqnalçı təyin etmək;
- F.1.7. Yararlı qoşqu vasitələri, takelaj üçün sifariş hazırlayıb, alınmasını təmin etmək;
- F.1.8. Çox zaman elektron vasitə ilə təlimatlar almaq və ya yükün yerini dəyişdirmək;
- F.1.9. Çəki və ölçü göstəricilərinə uyğun olaraq yükü və ya materialları seçmək;
- F.1.10. Yükün mövqeyini və/və ya dərinliyini dəqiqləşdirmək məqsədi ilə avadanlığın göstəricilərini, ölçülərini və digər işçilərin əl işarələrini müşahidə etmək.

V.2. Avadanlığı istismar prosesi üçün hazırlamaq:

- F.2.1. İstismar prinsipləri və prosedurları tətbiq etməklə maşınların funksiya və işini yoxlamaq;
- F.2.2. Avadanlığın işinə təsir edə bilən hər hansı potensial riskin qarşısını almaq məqsədilə iş sahəsini yoxlamaq;
- F.2.3. İşə başlamazdan əvvəl bütün istismar hissələrinin dəqiq ardıcılıq ilə düzüldüyünü və təhlükəsizlik tələblərinin yerinə yetirildiyini təmin etmək məqsədi ilə ilkin işəsalma prosesini yoxlamaq.

V.3. Qaldırıcı kranı işlətmək:

- F.3.1. Əl, zəng, radio, telefon, səsucaldıcı və ya fit siqnallarına cavab olaraq və şkala və ya kabel işarələrini müşahidə etməklə qaldırıcı kranı dayandırmaq, işə salmaq və sürətini tənzimləmək məqsədi ilə lingləri, pedalları və nizamlayıcı qurğunu hərəkət etdirmək;
- F.3.2. Qaldırıcı qurğu mühərrikini işə salmaq və baranın üzərində olan kabeli dolmaq və ya açmaq məqsədilə linglərdən və pedallardan istifadə etmək;
- F.3.3. Mexaniki yolla və ya yük maşınları, avtomobillər və əl arabaları kimi maşın və texnikadan istifadə etməklə qaldırıcı kranı, yükləri və materialları hərəkət etdirmək və ya yerini dəyişdirmək;
- F.3.4. Əl alətlərindən istifadə etməklə kabel və ya ipləri yüklərə, materiallara və avadanlıqlara bağlamaq, bərkitmək və ayırmaq;

- F.3.5. Kabel kanallarının, qəfəslərin, kranın, ekskavatorun, yükləyici mexanizmin, dəmiryol arabasının və ya bunkerin hərəkətinə nəzarət etmək məqsədilə sıxılmış hava, dizel, elektrik, benzin və ya buxar ilə çalışan qaldırıcı kranı istismar etmək;
  - F.3.6. Qaldırıcı kranı kilidləmək məqsədilə əl və ya ayaq əyləclərindən istifadə etmək və lingləri hərəkət etdirmək;
  - F.3.7. Nəqliyyat vasitəsində qurulan kranı yerləşdirmək və işə salmaq üçün nərdivanlarla qalxmaq.
- V.4. Yüku proses üçün hazırlamaq:
- F.4.1. Gəmilərin körpülərə yan alması-aralanması işlərinə nəzarət etmək;
  - F.4.2. Yükləmə və boşalmağa hazır olma barədə gəmilərdən akt götürmək;
  - F.4.3. Növbədə bir neçə gəmi işləyərsə, iş növbəsini digər stividorlarla bölüşdürmək;
  - F.4.4. Hərəkət etdiriləcək yükün çəkisini müəyyən etmək;
  - F.4.5. Tələb olunan yükün və avadanlığın hərəkət etdirilməsi baxımından ən münasib hesab edilən metodu müəyyən etmək;
  - F.4.6. Lövhə tipli materiallar, materiallar kütləsi, konstruksiyalar, maye çənlər, korroziyaya uğraya bilən və tez sınıan materialları və s. bu kimi müxtəlif yükləri hərəkət etdirmək üçün hazırlamaq;
  - F.4.7. İstifadə ediləcək avadanlığın yükü təhlükəsiz şəkildə hərəkət etdirmək potensialında olduğunu yoxlamaq;
  - F.4.8. İnsanlar və əmlakla bağlı potensial riskləri minimum səviyyəyə endirmək məqsədilə yükü hərəkət etdirməyin ən münasib yolunu müəyyən etmək;
  - F.4.9. Daşıma əməliyyatına başlamazdan əvvəl yükün etibarlı və müdafiə olduğunu təmin etmək.
- V.5. Yüku qaldırmaq, boşaltmaq və hərəkət etdirmək:
- F.5.1. Yükləmə və boşaltma əməliyyatlarından əvvəl yükü çeşidləmək;
  - F.5.2. Gəmiyə və əks istiqamətdə yük daşımalarını asanlaşdırmaq məqsədilə yükü əl arabası ilə sahil körpüsünə və yük terminalına daşımaq;
  - F.5.3. Qarmaqdan, maqnitdən və ya sarğı tipli yük maşınlarından, gəmi və dəmiryol nəqliyyat xidmətlərindən istifadə etməklə avtomobil, tara, qırıntılar və polad tir kimi yükləri yükləmək və boşaltmaq məqsədilə portal yükləyici, qaldırıcı maşınlar və gəmi kranları kimi ağır maşın və texnikanı işlətmək;
  - F.5.4. Yüku keçid saraya və ya gəminin saxlancına yığmaq;
  - F.5.5. Yüku qaldırmaq üçün istifadə edilən kanatları birləşdirmək və ayırmaq;
  - F.5.6. Yellənmənin qarşısını almaq məqsədilə qaldırılan yükü idarə etmək;
  - F.5.7. Gəminin hərəkəti zamanı yerdəyişmənin qarşısını almaq məqsədilə yükü gəmidə möhkəmləndirmək;
  - F.5.8. Yükləri yerində saxlamaq üçün kəmərlərdən istifadə etməklə onların təhlükəsizliyini təmin etmək;
  - F.5.9. Təhlükəli məhsullarla davranış zamanı xüsusi prosedurlara riayət etmək.
- V.6. Baza texniki xidmət göstəmək:
- F.6.1. Avadanlığın üzərində təhlükəsizlik yoxlaması keçirmək;
  - F.6.2. Hissə və ya materialların növbəti proseslər mərhələsinə keçməsinə asanlaşdırmaq məqsədilə domkrat, kanat, kabel və ya hərəkəti məhdudlaşdıran mexanizmlər kimi yardım avadanlıqlardan istifadə etmək;
  - F.6.3. Problemlər barədə, monitoring sistemləri və həyəcan siqnalları barədə məlumat vermək və ya onları aradan qaldırmaq;
  - F.6.4. Adi yağlama, texniki xidmət və təsərrüfat işlərini yerinə yetirmək;
  - F.6.5. Ərazinin tələblərinə uyğun olaraq əsaslı texniki xidmət işləri zamanı operator yardımını təmin etmək və həyata keçirmək.

- V.7. Əməliyyatı tamamlamaq və məlumat vermək:
- F.7.1. Konteynerləri qablaşdırmaq və xüsusi hallarda zədələnmiş konteynerləri yenidən qablaşdırmaq;
  - F.7.2. Karantin edilməli olan zərərli material konteynerlərini təmin etmək;
  - F.7.3. Avadanlıqların üzərində təhlükəsizlik yoxlaması həyata keçirmək;
  - F.7.4. Konteynerləri yumaq və dəmiryolunun üzərində yerdəyişmə işləri kimi ümumi sahə işlərini yerinə yetirmək;
  - F.7.5. Gəminin çənlərini və saxlancını təmizləmək;
  - F.7.6. Bütün zəruri sənədləşdirmə işlərini yerinə yetirmək.

A.3. SƏRİŞTƏLƏR HAQQINDA

Fərdin "Stividor" peşə standartı üzrə vəzifə və fəaliyyətləri həyata keçirməsi üçün zəruri olan əsas sərişmələr "Stividor" peşəsi üzrə müvafiq təlim standartında göstərilmişdir (formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə əldə olunan bilik, bacarıq, yanaşma və davranış).

A.4. QİYMƏTLƏNDİRMƏLƏR HAQQINDA

Bu peşədə fərdin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi "Stividor" peşəsi üzrə müvafiq peşə standartının qiymətləndirilməsində öz əksini tapır. Fərdin sistemli qiymətləndirilmələr vasitəsilə qiymətləndirilməsi işəgötürənə müxtəlif məqsədlər (yəni işəgötürmə, karyerada irəli çəkmə, heyətin qiymətləndirilməsi, təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi) baxımından faydalı ola bilər.

B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ

Stividor

Qiymətləndirməyə dair qısa məlumat

Stividor üçün qiymətləndirmə nümunəsi gəmilərin təhlükəsiz və effektiv şəkildə yüklənməsi və boşaldılması, eləcə də yükün qəbul edilməsi və onun terminal obyektindən götürülməsi işlərinin yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqları müəyyən edir və qiymətləndirir.

Hazırkı peşə üçün **tövsiyə edilən qiymətləndirmə metodları** aşağıdakılardır: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı testlər. Sözügedən peşə üçün qiymətləndirmə proqramının nümunəsi aşağıda verilmişdir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	9333 (Stividor)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
ISCO 08-də işin kodu:	9333 (Stevedore)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
Test versiyası:	01
Hazırlanma tarixi:	Fevral, 2011-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	

B.1. FƏALİYYƏT MEYARLARI

Bu meyarlar peşə standartındakı vəzifə və fəaliyyətlərlə birbaşa əlaqəlidir. Onlar ölçülə bilən formada müəyyən edilməlidir ki, qiymətləndirmə nümunələri hazırlayanlar üçün qiymətləndirmə maddələrinin formalaşdırılması baxımından faydalı olsun. Birinci (V.1) və sonuncu (V.7) vəzifələrə uyğun gələn fəaliyyət meyarları ilə bağlı nümunə aşağıda göstərilmişdir.

Fəaliyyət meyarı nümunəsi:

- V.1. İşə hazırlaşmaq:
- F.1.1. İş yeri ilə tanış olub, körpülərdə, terminaldakı nəqliyyat vasitələrinin (gəmi, vaqon, avtomaşın və s.) yerlərini dəqiqləşdirmək;
  - F.1.2. Texnoloji proseslərdə və əməyin mühafizəsində pozuntular aşkar edərsə onların aradan qaldırılması üçün terminal rəhbərliyinə və yaxud da dispetçərə məlumat vermək;
  - F.1.3. Sutkalıq yük planı, yükaşıma maşınlarının texniki vəziyyəti, nəqliyyat vasitələrinə vurulub, boşaldılan yüklər, onlardakı qalıq yüklər barəsində tam məlumat topladıqdan sonra növbəni qəbul etmək;
  - F.1.4. “Naryad-Tapşırıq” tərtib etmək və doker-mexanizatorları görülməli işlərlə tanış etmək;
  - F.1.5. Növbə heyətinin və doker-mexanizatorların işə buraxılmasına əsas verən vəsiqələri, iş geyimlərinin sazlığını yoxlamaq, əməyin təhlükəsizliyi və mühafizəsi üzrə təlimatlar vermək və ya verilməsini təmin etmək;
  - F.1.6. İş sahəsini xəbərdaredici nişanlarla təmin etmək, briqadirin iştirakı ilə texnoloji iş variantlarına, nəqliyyat vasitələrinə təcrübəli doker-mexanizatorlardan ibarət rəhbər və signalçı təyin etmək;

- F.1.7. Yararlı qoşqu vasitələri, takelaj üçün sifariş hazırlayıb, alınmasını təmin etmək;
- F.1.8. Çox zaman elektron vasitə ilə təlimatlar almaq və ya yükün yerini dəyişdirmək;
- F.1.9. Çəki və ölçü göstəricilərinə uyğun olaraq yükü və ya materialları seçmək;
- F.1.10. Yükün mövqeyini və/və ya dərinliyini dəqiqləşdirmək məqsədi ilə avadanlığın göstəricilərini, ölçülərini və digər işçilərin əl işarələrini müşahidə etmək.

...

- V.7. Əməliyyatı tamamlamaq və məlumat vermək:
  - F.7.1. Konteynerləri qablaşdırmaq və xüsusi hallarda zədələnmiş konteynerləri yenidən qablaşdırmaq;
  - F.7.2. Karantin edilməli olan zərərli material konteynerlərini təmin etmək;
  - F.7.3. Avadanlıqların üzərində təhlükəsizlik yoxlaması həyata keçirmək;
  - F.7.4. Konteynerləri yumaq və dəmiryolunun üzərində yerdəyişmə işləri kimi ümumi sahə işlərini yerinə yetirmək;
  - F.7.5. Gəminin çənlərini və saxlancını təmizləmək;
  - F.7.6. Bütün zəruri sənədləşdirmə işlərini yerinə yetirmək.

B.2. QIYMƏTLƏNDİRMƏ İLƏ BAĞLI RESURSLAR

- a) Material və komponentlər: qaldırıcı kranın yükboşaltma stropları, lif iplər, xüsusi paltarlar.
- b) Alət və avadanlıqlar: qaldırıcı mexanizmlər (piştağ kranları, fırlanan kranlar, təhlükəsizlik avadanlığı.
- c) İstehlak malları: vacib deyil.

B.3. QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODLARI

Fərdin sərəştəsini qiymətləndirmək məqsədilə aşağıdakı iki metoddan istifadə olunur: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı test.

B.3.1. FƏALİYYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

İcra müddəti: 30 dəqiqə.

İşlərin sayı: 1.

İşlərin icrasını qiymətləndirmək üçün meyarlar işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Əhatə olunan sahələr:

25% İşə hazırlaşmaq:

İş yeri ilə tanış olub, körpülərdə, terminaldakı nəqliyyat vasitələrinin (gəmi, vaqon, avtomaşın və s.) yerlərini dəqiqləşdirmək;

Texnoloji proseslərdə və əməyin mühafizəsində pozuntular aşkar edərsə onların aradan qaldırılması üçün terminal rəhbərliyinə və yaxud da dispetçerə məlumat vermək;

Sutkalıq yük planı, yükaşıma maşınlarının texniki vəziyyəti, nəqliyyat vasitələrinə vurulub, boşaldılan yüklər, onlardakı qalıq yüklər barəsində tam məlumat topladıqdan sonra

- növbəni qəbul etmək;
“Naryad-Tapşırıq”tərtib etmək və doker-mexanizatorları görülməli işlərlə tanış etmək;
Növbə heyətinin və doker-mexanizatorların işə buraxılmasına əsas verən vəsiqələri, iş geyimlərinin sazlığını yoxlamaq, əməyin təhlükəsizliyi və mühafizəsi üzrə təlimatlar vermək və ya verilməsini təmin etmək;
İş sahəsini xəbərdaredici nişanlarla təmin etmək, briqadirin iştirakı ilə texnoloji iş variantlarına, nəqliyyat vasitələrinə təcrübəli doker-mexanizatorlardan ibarət rəhbər və siqnalçı təyin etmək;
Yararlı qoşqu vasitələri, takelaj üçün sifariş hazırlayıb, alınmasını təmin etmək;
Çox zaman elektron vasitə ilə təlimatlar almaq və ya yükün yerini dəyişdirmək;
Çəki və ölçü göstəricilərinə uyğun olaraq yükü və ya materialları seçmək;
Yükün mövqeyini və/və ya dərinliyini dəqiqləşdirmək məqsədi ilə avadanlığın göstəricilərini, ölçülərini və digər işçilərin əl işarələrini müşahidə etmək.
- 15% Avadanlığı istismar prosesi üçün hazırlamaq:
İstismar prinsipləri və prosedurları tətbiq etməklə maşınların funksiya və işini yoxlamaq;
Avadanlığın işinə təsir edən hər hansı potensial riskin qarşısını almaq məqsədilə iş sahəsini yoxlamaq;
İşə başlamazdan əvvəl bütün istismar hissələrinin dəqiq ardıcılıq ilə düzüldüyünü və təhlükəsizlik tələblərinin yerinə yetirildiyini təmin etmək məqsədi ilə ilkin işəsalma prosesini yoxlamaq.
- 30% Qaldırıcı kranı işlətmək:
Əl, zəng, radio, telefon, səsucaldıcı və ya fit siqnallarına cavab olaraq və şkala və ya kabel işarələrini müşahidə etməklə qaldırıcı kranı dayandırmaq, işə salmaq və sürətini tənzimləmək məqsədi ilə lingləri, pedalları və nizamlayıcı qurğunu hərəkət etdirmək;
Qaldırıcı qurğu mühərrikini işə salmaq və baranın üzərində olan kabeli dolmaq və ya açmaq məqsədilə linglərdən və pedallardan istifadə etmək;
Mexaniki yolla və ya yük maşınları, avtomobillər və əl arabaları kimi maşın və texnikadan istifadə etməklə qaldırıcı kranı, yükləri və materialları hərəkət etdirmək və ya yerini dəyişdirmək;
Əl alətlərindən istifadə etməklə kabel və ya ipləri yüklərə, materiallara və avadanlıqlara bağlamaq, bərkitmək və ayırmaq;
Kabel kanallarının, qəfəslərin, kranın, ekskavatorun, yükləyici mexanizmin, dəmiryol arabasının və ya bunkerin hərəkətinə nəzarət etmək məqsədilə sıxılmış hava, dizel, elektrik, benzin və ya buxar ilə çalışan qaldırıcı kranı istismar etmək;
Qaldırıcı kranı kilidləmək məqsədilə əl və ya ayaq əyləclərindən istifadə etmək və lingləri hərəkət etdirmək;
Nəqliyyat vasitəsində qurulan kranı yerləşdirmək və işə salmaq üçün nərdivanlarla qalxmaq.
- 30% Yüku qaldırmaq, boşaltmaq və hərəkət etdirmək:
Yükləmə və boşaltma əməliyyatlarından əvvəl yükü çeşidləmək;
Gəmiyə və əks istiqamətdə yük daşımalarını asanlaşdırmaq məqsədilə yükü əl arabası ilə sahil körpüsünə və yük terminalına daşımaq;
Qarmaqdan, maqnitdən və ya sarğı tipli yük maşınlarından, gəmi və dəmiryol nəqliyyat xidmətlərindən istifadə etməklə avtomobil, tara, qırıntılar və polad tir kimi yükləri yükləmək və boşaltmaq məqsədilə portal yükləyici, qaldırıcı maşınlar və gəmi kranları kimi ağır maşın və texnikanı işlətmək;
Yükü keçid saraya və ya gəminin saxlancına yığmaq;
Yükü qaldırmaq üçün istifadə edilən kanatları birləşdirmək və ayırmaq;
Yellənmənin qarşısını almaq məqsədilə qaldırılan yükü idarə etmək;

Gəminin hərəkəti zamanı yerdəyişmənin qarşısını almaq məqsədilə yükü gəmidə möhkəmləndirmək;

Yükləri yerində saxlamaq üçün kəmərlərdən istifadə etməklə onların təhlükəsizliyini təmin etmək;

Təhlükəli məhsullarla davranış zamanı xüsusi prosedurlara riayət etmək.

İş nümunəsi: Travmaların ssenarisi.

Maksimum müddət: 30 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Yükvuran fəhlə mühafizə olunmayan kanatlarla bağlanmış platformadan göyertənin açıq hissəsinə 3 metr məsafəyə yıxılır. Onun zəif möhkəmləndirilmiş və paslanmış vint bağlamasından açılmağa çalışdığı ehtimal olunur. Belə hallarda fəhlə ciddi travmalar alır, səhhəti daima zəif olur və həyatının qalan hissəsini yerimək üçün xüsusi vasitələrə etibar edir. İştirakçı aşağıdakılardan ibarət olan iki məsələnin vurğulandığı qısa hesabat yazmalıdır:

1. Hansı təhlükəsizlik qaydalarına riayət edilməmişdir?
2. Bu hadisəyə kim cavabdehdir?

B.3.2. YAZILI QIYMƏTLƏNDİRMƏ

İcra müddəti: 24 dəqiqə.

Sualların sayı: 24.

Yazılı qiymətləndirməni keçmək üçün tələb olunan düzgün cavabların sayı işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Təvsiyə olunan nisbət: 70%.

Əhatə olunan vəzifələr:

30%	Avadanlığı istismar prosesi üçün hazırlamaq
20%	Qaldırıcı kranı işlətmək
30%	Yükü proses üçün hazırlamaq
20%	Baza texniki xidmət göstərmək

Sual nümunələri:

1. Yükün boşalması zamanı yükvuran (mal yükləyən) fəhlələr aşağıdakı fəaliyyətlərdən hansını yerinə yetirməlidir?

- a) Yükü gəmiyə yükləməli
- b) Yükü gəmiyə yerləşdirməli
- c) Yükü gəmidən boşaltmalı
- d) Yükü daşımalı

2. Yükvuran fəhlələr gəminin dayandığı yerdə maksimum nədən istifadə etməlidirlər?

- a) Yükdən
- b) Boşluqdan
- c) Yerdən
- d) Yükboşaltmadan

3. Yükvuran fəhlələr təchiz olunacaq yükün boşaldılması və hərəkətini planlaşdırmalıdır.

Gəmi sənədlərinin:

- a) Qəbulu
- b) Daşınması
- c) Daşıma və yükün yerləşdirilməsi

4. Planlaşdırmaya aşağıdakılar daxildir:

- a) Boşalma məntəqəsi
- b) İstifadə olunacaq iş sahəsi və ya sahələri
- c) Xüsusi və ya ağır yük üçün tələb olunan xüsusi avadanlıq
- d) Yükboşaltma prioriteti, əgər varsa
- e) Yuxarıdakıların hamısı

5. Yükboşaltma əməliyyatları zamanı ölüm və travmalara səbəb ola biləcək yıxılma növləri aşağıdakıların nəticəsində baş verə bilər:

- a) Pilləkənlərin /pilləkənin yararsız vəziyyətdə olması
- b) Gəmi göyərtəsində çalalar və ya çuxurlar yaxınlığında işləmək
- c) Yuxarıdakıların hamısı
- d) Yuxarıdakıların heç biri

6. Yükvurmanın bütün sahələrinə şamil olunan ümumi məsələlər aşağıdakılardan ibarətdir:

- a) Konteynerlərin yuxarisında işləmək
- b) Gəmilərin göyərtələrində, lyuklarında və gəmi anbarlarında yardım etmək
- c) Pilləkənlərdən, panduslardan, enmə sahələrindən və ya keçidlərdən istifadə
- d) Açıq lyuklar üzərində gəminin eni boyunca yerimə
- e) Qalxan avadanlıqda işləmək
- f) Yuxarıdakıların hamısı

7. Yükvurandan qoruyucu kaska geyinməsi tələb olunarkən işdən imtina etməsi öz qüvvəsində qalır mı?

- a) Hə, lakin yalnız qoruyucu kaskanın həqiqətən də bu xüsusi işi yerinə yetirən hər hansı bir şəxsə təhlükə törətmədiyi halda.
- b) Hə, çünki yükvuranın bu qoruyucu kaskanı geyinməyin təhlükəli olduğuna həqiqətən də inandığı halda, onu geyinmir.
- c) Yox, çünki qoruyucu kaskanı geyinmək yerli PST qaydalarına əsasən tələb olunur.
- d) Yox, çünki kaska geyinmək şirkət siyasətinə əsasən tələb olunur.

8. İddiasız olaraq bu həqiqətdir ki, yıxılma riski torpaq üzərində və ya möhkəm tikinti sahəsində işləməklə azaldılmalıdır, həmin sahə aşağıdakılara malik olmalıdır:

- a) Struktur etibarilə insanları və onun üzərində istifadə olunacaq material və istənilən yükü saxlaya biləcək səthə malik olmalıdır.
- b) Yıxılma hallarının qarşısını almaq üçün onun perimetri ətrafındakı bəndlər və hər hansı açıq nüfuz etmələr və tez razılığa gəlinəcək səth və eniş
- c) Yuxarıdakıların hamısı
- d) Yuxarıdakıların heç biri

9. Aşağıdakı ekoloji faktorlardan hansı yükvrma zamanı qəzalara səbəb ola bilər?

- a) Məkanlar
- b) Zəif keçid vasitələri
- c) İş yerlərinə müvafiq texniki xidmətin göstərilməməsi
- d) Yuxarıdakıların hamısı

10. Tam yükə malik olan 1000 futluq göl gəmisini yükləmək üçün neçə yükvrur lazımdır?

- a) 1
- b) 10
- c) 20
- d) 50

11. Gəmidə konteynerin vəziyyətini dəqiq müəyyən etmək üçün standart nömrələmə sistemindən istifadə olunur. Gəminin bortunda konteynerin yerinin vəziyyətləri aşağıdakılarla ifadə olunur:

- a) 2
- b) 3
- c) 4
- d) 5

Koordinatlar

12. Koordinatlar aşağıdakıları göstərir:

- a) Lazaret və cərgə
- b) Cərgə və yarus (buxta)
- c) Lazaret və yarus (buxta)
- d) Lazaret, cərgə və yarus

13. Lazaretlər gəminin burnundan gəminin arxa tərəfinə qədər olan məsafədə tək rəqəmlərlə nömrələnir:

- a) 10' konteyner
- b) 20' konteyner
- c) 30' konteyner
- d) 40' konteyner

14. Lazaretlər aşağıdakılar üçün gəminin burnundan gəminin arxa tərəfinə qədər olan məsafədə cüt rəqəmlərlə nömrələnir:

- a) 10' konteyner
- b) 20' konteyner
- c) 30' konteyner
- d) 40' konteyner

15. Cərgələr mərkəz xəttindən sol borta qədər aşağıdakılarla nömrələnir:

- a) Cüt nömrələr
- b) Tək nömrələr
- c) Yuxarıdakıların hamısı

d) Yuxarıdakıların heç biri

16. Cərgələr mərkəz xəttindən sağ borta qədər nömrələnir:

- a) Cüt nömrələr
- b) Tək nömrələr
- c) Yuxarıdakıların hamısı
- d) Yuxarıdakıların heç biri

21. Aşağı göyertədə yükvurma zamanı konteynerlər aşağıdakılarla nömrələnir:

- a) Aşağıdan yuxarıya şaquli istiqamətdə cüt nömrələrlə
- b) Aşağıdan yuxarıya şaquli istiqamətdə tək nömrələrlə
- c) Yuxarıdan aşağıya doğru şaquli istiqamətdə cüt nömrələrlə
- d) Yuxarıdan aşağıya doğru şaquli istiqamətdə tək nömrələrlə

22. Yükləmə planı ən azı aşağıdakılardan ibarət olur:

- a) Hər bir limanda boşaldılacaq yükün xülasəsi
- b) Ağır qaldırılan yüklərin xülasəsi və yeri
- c) Ümumi məlumat, belə ki, xüsusi yük maddələrinin yeri (mühafizə olunan, nəzarət olunan, həssas, yüksək dəyərli və s.)
- d) Yuxarıdakıların hamısı

23. Yükvuranlar aşağıdakıları yerinə yetirməlidir:

- a) Bütün vaxtlarda yoldan sahilə rahat keçidi təmin etmək
- b) Gəmiyə girişi başa çatdırmaq məqsədilə gəmiyə 1 saatdan az olmayan müddətdən əvvəl gəlib çatmaq
- c) Gəmi uzaqlaşmazdan əvvəl bütün yüklərin və avadanlıqların çıxarıldığından əmin olmaq
- d) Yuxarıdakıların hamısı

24. Kimyəvi maddələr və ya Bioloji təhlükə halında yükvuranlar aşağıdakıları yerinə yetirməlidir:

- a) Mümkün olduqda, yaxınlıqda olan işçi heyətə həyəcan signalı vermək
- b) Mümkün olduqda, insanları təhlükə zonasından uzaqlaşdırmaq
- c) Şübhəli obyekt, məktub və ya bağlama olduqda yaxınlaşmamaq
- d) Müvafiq olduqda, ərazini evakuasiya etmək (boşaltmaq)

B.4. NƏTİCƏLƏRİN QEYDƏ ALINMASI

Hər bir iştirakçı üçün fərdi hesabatlar hazırlanmalı və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, eləcə də yazılı qiymətləndirmə üzrə toplanan balların hesabatı onlara təqdim edilməlidir. Qiymətləndirmə bir nəfər üçün bir dəfədən artıq istifadə edildiyi təqdirdə hesabatda qiymətləndirmədən əvvəlki və sonrakı ballar arasındakı faiz dəyişikliyi də əks olunmalıdır.

“Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin hazırlanması prosedurları” adlı sənəddə qiymətləndirmə üzrə geniş nəzəri və praktiki məlumatlar verilmişdir.

C. MÜƏSSISƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI

Stividor

Təlim standartına dair qısa məlumat

Hazırkı təlim standartı müəssisələr, təlim mərkəzləri və institutları, təlim iştirakçıları üçün hazırlanmışdır və stividor üçün tələb olunan sərişteləri əks etdirir. İşlə bağlı səriştənin nümayiş etdirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə xidmət edən təlim proqramları, kurikulumlar və təlim materiallarının hazırlanmasında bu standartdan təlimat kimi istifadə etmək olar. Bu standart əsasında hazırlanmış təlim digər peşələr üzrə səriştelərə malik olan, mövcud səriştelərini inkişaf etdirmək, mövcud iş yerində digər vəzifələri icra edə bilmək, yaxud digər müəssisədə və ya digər peşə üzrə iş tapmaq üçün yeni ümumi səriştelər əldə etmək istəyən şəxslər üçün də uyğun ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) (bu təlimin müvafiq olduğu) peşənin kodu:	9333 (Stividor)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
ISCO 08-də işin kodu:	9333 (Stevedore)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	1
Milli İxtisas Çərçivəsi ilə əlaqə:	
ISCED-də kodu:	
Hazırlanma tarixi:	Fevral, 2011-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Fevral, 2016-cı il

C.1. SƏRİŞTƏLƏRİN QISA TƏSVİRİ

Bilik:	<ul style="list-style-type: none"> • Yükaşırma və yardımçı işlərin texnologiyası, onların təşkili (TİX); • Nəqliyyat vasitələrinin (gəmi, vaqon, avtomaşın və s.) dayanma vaxtlarının hesabı; • Yüklərin daşınması, nəqliyyat vasitələrinə yüklənməsi və onlardan boşaldılması, anbarlarda yığılıb saxlanması qaydaları (4M); • Yükaşırma maşın-mexanizmlərinin texniki göstəriciləri və istismar qaydaları; • Nəqliyyat vasitələrinin texniki göstəriciləri; • Təhlükəli yüklərin dənizlə daşınması qaydaları (MOROQ); • Əməyin idarə olunmasının təşkili; • Əməyin mühafizəsi, təhlükəsizlik texnikası üzrə təlimatları və yanğından mühafizə qaydaları; • Dəmir yolu ilə bağlanmış qovşaq müqavilələri; • Tabeçiliyində olan işçilərin vəzifə cavabdehliyi; • Yüklərin idarə edilməsi ilə bağlı təhlükələr və problemlər və müvafiq profilaktik tədbirlər və həll yolları; • Müxtəlif növ göyertələrin və terminal əsaslı yük emalı avadanlıqlarının və
---------------	---

- mexanizmlərinin tipik iş prinsipləri;
- Mexaniki problemlərin növləri və səbəbləri;
- Müxtəlif növ yük əməliyyatlarının gəminin görünüşünə və sabitliyinə təsiri.

Bacarıq:	<ul style="list-style-type: none"> • Müxtəlif növ yüklərin təhlükəsizliyi, təhlükəsiz idarə edilməsi, yüklənməsi, yığılması və daşınması ilə bağlı prosedur və təlimatların şərh edilməsi və yerinə yetirilməsi; • Malların yüklənməsi, yığılması, təhlükəsinin təmin edilməsi və boşaldılması ilə bağlı avadanlıqların monitorinq edilməsi; • Yüksəklikdə işləmək ilə bağlı prosedurların tətbiq edilməsi; • İlk yardım; • Düzgün texniki təlimatlardan istifadə edilməsi; • İstismar ilə bağlı gözlənilməz hadisələrdən, risklərdən və mühitdən asılı olaraq fəaliyyəti dəyişdirmək; • Texniki alət və avadanlıqlardan istifadə bacarığı; • Yükün təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün müxtəlif metodların tətbiqi; • Statistika və sadə hesabatlıq işlərinin aparılması; • Problemləri həll etmək bacarığı; • Vaxtı idarə etmək bacarığı; • Komandada işləmək bacarığı; • Komanda və ya qrupu idarə etmək bacarığı.
----------	--

Yanaşma:	<ul style="list-style-type: none"> • Təhlükəsizliyə, həyəcan siqnallarına diqqətli olmaq; • Şifahi və yazılı təlimatlara diqqətlə qulaq asmaq; • Dəqiq iş qrafikinə uyğun olaraq məsuliyyətli və etibarlı iş; • Çeviklik; • Təfərrüatlara diqqət.
----------	--

Əlavə / ümumi səriştələr:	<ul style="list-style-type: none"> • Qrup halında çalışmaq; • İş yeri çərçivəsində ünsiyyət; • Ən müasir texniki yenilikləri izləmək və yeni bilikləri iş prosesində tətbiq etmək.
---------------------------------	---

Peşə standartına uyğun olaraq, bu peşə üzrə təcrübi və nəzəri təlim keçən stividor yuxarıda göstərilən səriştələri qazanmaqla, aşağıdakı vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirə bilər:

Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı ¹

- V.1. İşə hazırlaşmaq:
- F.1.1. İş yeri ilə tanış olub, körpülərdə, terminaldakı nəqliyyat vasitələrinin (gəmi, vaqon, avtomaşın və s.) yerlərini dəqiqləşdirmək;
- F.1.2. Texnoloji proseslərdə və əməyin mühafizəsində pozuntular aşkar edərsə onların aradan qaldırılması üçün terminal rəhbərliyinə və yaxud da dispetçerə məlumat vermək;

---

¹ Müvafiq sahə üçün olan peşə standartındakı ilə eynidir.

- F.1.3. Sutkalıq yük planı, yükəşirmə maşınlarının texniki vəziyyəti, nəqliyyat vasitələrinə vurulub, boşaldılan yüklər, onlardakı qalıq yüklər barəsində tam məlumat topladıqdan sonra növbəni qəbul etmək;
  - F.1.4. “Naryad-Tapşırıq” tərtib etmək və doker-mexanizatorları görülməli işlərlə tanış etmək;
  - F.1.5. Növbə heyətinin və doker-mexanizatorların iş buraxılmasına əsas verən vəsiqələri, iş geyimlərinin sazlığını yoxlamaq, əməyin təhlükəsizliyi və mühafizəsi üzrə təlimatlar vermək və ya verilməsini təmin etmək;
  - F.1.6. İş sahəsini xəbərdaredici nişanlarla təmin etmək, briqadirin iştirakı ilə texnoloji iş variantlarına, nəqliyyat vasitələrinə təcrübəli doker-mexanizatorlardan ibarət rəhbər və siqnalçı təyin etmək;
  - F.1.7. Yararlı qoşqu vasitələri, takelaj üçün sifariş hazırlayıb, alınmasını təmin etmək;
  - F.1.8. Çox zaman elektron vasitə ilə təlimatlar almaq və ya yükün yerini dəyişdirmək;
  - F.1.9. Çəki və ölçü göstəricilərinə uyğun olaraq yükü və ya materialları seçmək;
  - F.1.10. Yükün mövqeyini və/və ya dərinliyini dəqiqləşdirmək məqsədi ilə avadanlığın göstəricilərini, ölçülərini və digər işçilərin əl işarələrini müşahidə etmək.
- V.2. Avadanlığı istismar prosesi üçün hazırlamaq:
- F.2.1. İstismar prinsipləri və prosedurları tətbiq etməklə maşınların funksiya və işini yoxlamaq;
  - F.2.2. Avadanlığın işinə təsir edə bilən hər hansı potensial riskin qarşısını almaq məqsədilə iş sahəsini yoxlamaq;
  - F.2.3. İşə başlamazdan əvvəl bütün istismar hissələrinin dəqiq ardıcılıq ilə düzüldüyünü və təhlükəsizlik tələblərinin yerinə yetirildiyini təmin etmək məqsədi ilə ilkin işəsalma prosesini yoxlamaq.
- V.3. Qaldırıcı kranı işlətmək:
- F.3.1. Əl, zəng, radio, telefon, səsucaldıcı və ya fit siqnallarına cavab olaraq və şkala və ya kabel işarələrini müşahidə etməklə qaldırıcı kranı dayandırmaq, işə salmaq və sürətini tənzimləmək məqsədi ilə lingləri, pedalları və nizamlayıcı qurğunu hərəkət etdirmək;
  - F.3.2. Qaldırıcı qurğu mühərrikini işə salmaq və baranın üzərində olan kabeli dolmaq və ya açmaq məqsədilə linglərdən və pedallardan istifadə etmək;
  - F.3.3. Mexaniki yolla və ya yük maşınları, avtomobillər və əl arabaları kimi maşın və texnikadan istifadə etməklə qaldırıcı kranı, yükləri və materialları hərəkət etdirmək və ya yerini dəyişdirmək;
  - F.3.4. Əl alətlərindən istifadə etməklə kabel və ya ipləri yüklərə, materiallara və avadanlıqlara bağlamaq, bərkitmək və ayırmaq;
  - F.3.5. Kabel kanallarının, qəfəslərin, kranın, ekskavatorun, yükləyici mexanizmin, dəmiryol arabasının və ya bunkerin hərəkətinə nəzarət etmək məqsədilə sıxılmış hava, dizel, elektrik, benzin və ya buxar ilə çalışan qaldırıcı kranı istismar etmək;
  - F.3.6. Qaldırıcı kranı kilidləmək məqsədilə əl və ya ayaq əyləclərindən istifadə etmək və lingləri hərəkət etdirmək;
  - F.3.7. Nəqliyyat vasitəsində qurulan kranı yerləşdirmək və işə salmaq üçün nərdivanlarla qalxmaq.
- V.4. Yükü proses üçün hazırlamaq:
- F.4.1. Gəmilərin körpülərə yan alması-aralanması işlərinə nəzarət etmək;
  - F.4.2. Yükləmə və boşalmağa hazır olma barədə gəmilərdən akt götürmək;
  - F.4.3. Növbədə bir neçə gəmi işləyərsə, iş növbəsini digər stividorlarla bölüşdürmək;
  - F.4.4. Hərəkət etdiriləcək yükün çəkisini müəyyən etmək;
  - F.4.5. Tələb olunan yükün və avadanlığın hərəkət etdirilməsi baxımından ən münasib hesab edilən metodu müəyyən etmək;

- F.4.6. Lövə tipli materiallar, materiallar kütləsi, konstruksiyalar, maye çənlər, korroziyaya uğraya bilən və tez sinan materialları və s. bu kimi müxtəlif yükləri hərəkət etdirmək üçün hazırlamaq;
  - F.4.7. İstifadə ediləcək avadanlığın yükü təhlükəsiz şəkildə hərəkət etdirmək potensialında olduğunu yoxlamaq;
  - F.4.8. İnsanlar və əmlakla bağlı potensial riskləri minimum səviyyəyə endirmək məqsədilə yükü hərəkət etdirməyin ən münasib yolunu müəyyən etmək;
  - F.4.9. Daşıma əməliyyatına başlamazdan əvvəl yükün etibarlı və müdafiə olunduğunu təmin etmək.
- V.5. Yükü qaldırmaq, boşaltmaq və hərəkət etdirmək:
- F.5.1. Yükləmə və boşaltma əməliyyatlarından əvvəl yükü çeşidləmək;
  - F.5.2. Gəmiyə və əks istiqamətdə yük daşımalarını asanlaşdırmaq məqsədilə yükü əl arabası ilə sahil körpüsünə və yük terminalına daşımaq;
  - F.5.3. Qarmaqdan, maqnitdən və ya sargı tipli yük maşınlarından, gəmi və dəmiryol nəqliyyat xidmətlərindən istifadə etməklə avtomobil, tara, qırıntılar və polad tir kimi yükləri yükləmək və boşaltmaq məqsədilə portal yükləyici, qaldırıcı maşınlar və gəmi kranları kimi ağır maşın və texnikanı işlətmək;
  - F.5.4. Yükü keçid saraya və ya gəminin saxlancına yığmaq;
  - F.5.5. Yükü qaldırmaq üçün istifadə edilən kanatları birləşdirmək və ayırmaq;
  - F.5.6. Yellənmənin qarşısını almaq məqsədilə qaldırılan yükü idarə etmək;
  - F.5.7. Gəminin hərəkəti zamanı yerdəyişmənin qarşısını almaq məqsədilə yükü gəmidə möhkəmləndirmək;
  - F.5.8. Yükləri yerində saxlamaq üçün kəmərlərdən istifadə etməklə onların təhlükəsizliyini təmin etmək;
  - F.5.9. Təhlükəli məhsullarla davranış zamanı xüsusi prosedurlara riayət etmək.
- V.6. Baza texniki xidmət göstərmək:
- F.6.1. Avadanlığın üzərində təhlükəsizlik yoxlaması keçirmək;
  - F.6.2. Hissə və ya materialların növbəti proseslər mərhələsinə keçməsinə asanlaşdırmaq məqsədilə domkrat, kanat, kabel və ya hərəkəti məhdudlaşdıran mexanizmlər kimi yardım avadanlıqlardan istifadə etmək;
  - F.6.3. Problemlər barədə, monitorinq sistemləri və həyəcan siqnalları barədə məlumat vermək və ya onları aradan qaldırmaq;
  - F.6.4. Adi yağlama, texniki xidmət və təsərrüfat işlərini yerinə yetirmək;
  - F.6.5. Ərazinin tələblərinə uyğun olaraq əsaslı texniki xidmət işləri zamanı operator yardımını təmin etmək və həyata keçirmək.
- V.7. Əməliyyatı tamamlamaq və məlumat vermək:
- F.7.1. Konteynerləri qablaşdırmaq və xüsusi hallarda zədələnmiş konteynerləri yenidən qablaşdırmaq;
  - F.7.2. Karantin edilməli olan zərərli material konteynerlərini təmin etmək;
  - F.7.3. Avadanlıqların üzərində təhlükəsizlik yoxlaması həyata keçirmək;
  - F.7.4. Konteynerləri yumaq və dəmiryolunun üzərində yerdəyişmə işləri kimi ümumi sahə işlərini yerinə yetirmək;
  - F.7.5. Gəminin çənlərini və saxlancını təmizləmək;
  - F.7.6. Bütün zəruri sənədləşdirmə işlərini yerinə yetirmək.

C.2. TƏLİM İLƏ BAĞLI XÜSUSİ MƏLUMAT

C.2.1. TƏLİMİN NÖVLƏRİ

Bu peşə üçün zəruri sərişələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Təvsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ²		
Texniki peşə təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim		
Orta ixtisas təhsili		
Ali təhsil		
Digər:	☒	Bu peşə üzrə ümumi orta təhsil bazasında işləmək mümkündür.

Stividor zəruri sərişələri qeyri-formal və (və ya) informal təlim vasitəsi ilə əldə edə bilər.

Qeyri-formal təlim

Təcrübə göstərir ki, qeyri-formal təlimin ən yaxşı yolu iş yerində öyrənməkdir. Bu zaman praktiki təlim iş yerində aparılır.

İnformal təlim

İnformal təlim kütləvi informasiya vasitələri və sosial şəbəkələr vasitəsi ilə baş verir. O, tələb olunan nəzəri və təcrübə bilikləri verə bilər, lakin fərdi yoxlamadan başqa, digər qaydada müşahidə edilməsi demək olar ki, mümkün deyil və ölçülməsi çətindir.

C.2.2. TƏLİMİN İSTİQAMƏTİ

Normal təlim istiqaməti orta məktəbdən sonra limanda keçirilmiş təcrübədən ibarətdir. Stividorun təlim istiqamətləri yuxarıda göstəriləni kimi, qeyri-formal və ya informal təlimdən də ibarət ola bilər.

² Ümumi orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşdığından cədvəldə əks olunmayıb.

C.2.3. ƏVVƏLKİ TƏLİMİN TANINMASI³

Gələcəkdə limanda yüklərin vurulub-boşaldılması sahəsində iki il təcrübəsi olanlar səriştələrin yoxlanması üçün imtahana müraciət edə və yalnız imtahanı keçdikdən sonra səriştələrin tanınması haqqında rəsmi sənəd əldə edə bilər.

---

³ Azərbaycanca səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.